

Gardens: from artifice to restoration

In the XXXIIIrd Curset organised by AADIPA for this year 2010, we want to make an immersion into the world of gardens.

According to the 1981 Florence Chart (maximum legislation in this area), historic gardens are defined as: "an architectural and vegetal composition that from the standpoint of history or art, has a public interest and so it's considered a monument." The Catalan, Spanish and International legislation in heritage matters include them amongst the figures with maximum protection.

We would like to review the history of this unique architecture, that's why we'll have interventions in different kind of gardens: Islamic, French, English, Baroque, Neoclassical, Romantic, Modernist, Cubist and contemporary.

It's well known that a garden restoration is an interdisciplinary project in which many experts become involved. For this reason we'd like to have every point of view. Local and international professionals will explain their experiences in areas as diverse as: history, legislation, uses, botany, agronomy, geology, lighting, hydrology, maintenance, topography, major and minor architecture...

We'll see how many gardens have grown from a private use to a public one. Because they are ephemeral, built with vegetation, which has a life cycle (they are born, grow and die), they need a constant maintenance and renewal. We'll learn about the importance of knowing the compositive elements of each garden: their relief, the vegetation type, water theme (source - backup - distribution), the architectural or sculptural elements... to act wisely.

We aim to know what tools we have to preserve, restore or enlarge gardens, while maintaining their spirit, the spatial or conceptual unity of the moment in time when they were created. All this involves a series of difficulties that will make the Curset a discussion workshop between the various professionals concerned. We'd like to generate solutions to better address the problems that arise when working with such fragile heritage.

Carme Riu Canal, architect
AADIPA - XXXIII Curset Director
International Conference on Architectural Heritage Intervention

Jardins: de l'artifici a la restauració

En el XXXIII Curset de l'AADIPA d'aquest any 2010, volem fer una immersió en el món dels jardins.

Segons la Carta de Florència de 1981 (màxima legislació en aquesta matèria), es defineixen els jardins històrics com: "Una composició arquitectònica i vegetal que des del punt de vista de la història o de l'art, té un interès públic i com a tal està considerat com un monument." La legislació catalana, espanyola i internacional en matèria de patrimoni inclou entre les figures de màxima protecció els jardins històrics.

Volem fer un repàs a la història de les restauracions realitzades en aquesta arquitectura singular, per això tractarem d'intervencions realitzades en jardins de tipus islàmics, de tipus francès, de tipus anglès, barrocs, neoclàssics, romàntics, modernistes, cubistes i contemporanis.

Sabem que la restauració d'un jardí és un projecte interdisciplinari en el que hi intervenen molts especialistes. És per aquest motiu que volem tenir la visió de cada un d'ells. Professionals locals i internacionals ens explicaran les seves experiències en matèries tan diverses com: història, legislació, usos, botànica, agronomia, geologia, il·luminació, hidrologia, manteniment, topografia, arquitectura major i menor...

Veurem com molts jardins han passat de tenir un ús privat a un ús públic. Degut a que es tracta d'obres efímeres, construïdes amb vegetació, que té un cicle vital (neixen, creixen i moren), comporta unes necessitats de manteniment i renovació constants. Sabrem de la importància de conèixer els elements compositius de cada un dels jardins: el seu relleu, el tipus de vegetació, el tema de l'aigua (origen - reserva - distribució), els elements escultòrics o arquitectònics ...per poder-hi intervenir amb criteri.

Coneixerem de quines eines disposem per poder-los conservar, restaurar o ampliar, tot mantenint-ne l'esperit, la unitat espacial o conceptual del moment en què es varen crear. Tot això comporta una sèrie de problemàtiques de molt diversa índole, que faran del Curset un lloc de debat entre els diferents professionals que intervenen. Voldríem que de tot plegat se'n generin solucions per afrontar millor els problemes que sorgeixen a l'hora de treballar en un patrimoni tan fràgil.

Carme Riu Canal, arquitecte
Directora del XXXIII Curset AADIPA
Jornades Internacionals sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic

Organitza: Col·legi d'Arquitectes de Catalunya AGRUPACIÓ D'ARQUITECTES PER A LA DEFENSA I LA INTERVENCIÓ EN EL PATRIMONI ARQUITECTÒNIC **Escola Sert**

Amb el suport de: Generalitat de Catalunya Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació Generalitat de Catalunya Departament de Política Territorial i Obres Públiques Direcció General d'Arquitectura i Paisatge **Diputació de Barcelona**

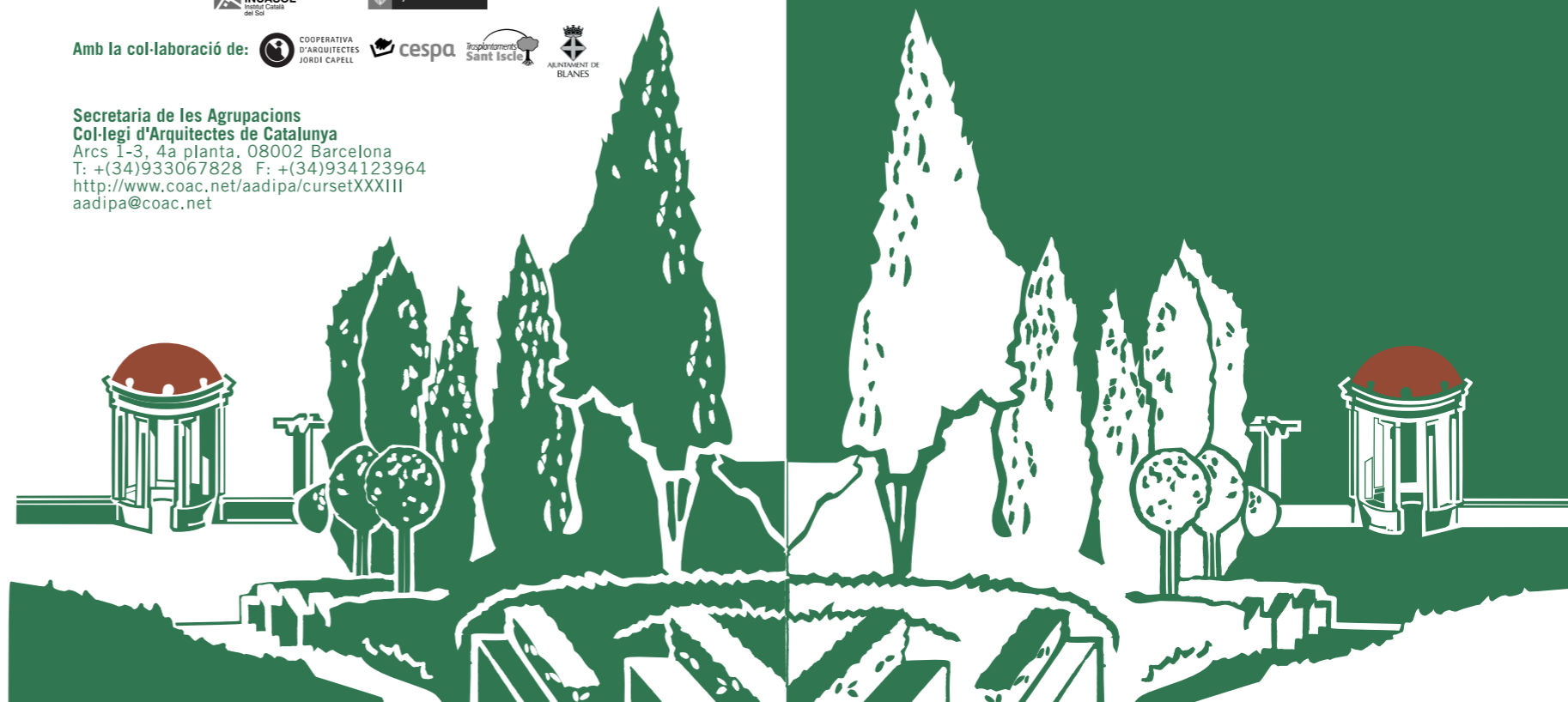
Amb la col·laboració de: INCASÒL Institut Català del Sol Ajuntament de Barcelona COOPERATIVA D'ARQUITECTES JORDI CAPELL cespa Treballadors de Sant Iscle AJUNTAMENT DE BLANES

Secretaria de les Agrupacions
Col·legi d'Arquitectes de Catalunya
Arcs 1-3, 4a planta. 08002 Barcelona
T: +(34)933067828 F: +(34)934123964
<http://www.coac.net/aadipa/cursetXXXIII>
aadipa@coac.net

Jardins: de l'artifici a la restauració

Barcelona del 16 al 19 desembre 2010 **XXXIII** Curset

Jornades Internacionals sobre la Intervenció en el Patrimoni Arquitectònic

Dijous 16 de desembre

Matinal visites. Tarda: Sala d'Actes COAC. Plaça Nova 5. Barcelona

- 10:00** **VISITA LABERINT D'HORTA: El Laberint d'Horta**
Manel Colominas Golobardes, Paisatgista, Enginyer agrícola i Geògraf
- 12:00** **VISITA PARC DE LES HEURES: Treballs de restauració**
Patrizia Falcone, Cap d'Àrea de Projectes i Obres.
Medi Ambient - Ajuntament de Barcelona
- 15:30** **Acreditació de participants**
16:00 **Inauguració XXXIII Curset**
Josep-Antoni Navarro i Cossio, President de l'AADIPA
Ramon Garcia-Bragado, 4t Tinent d'Alcalde. Ajuntament de Barcelona
Ana Hernández Bonancia, Delegada Àrea Infraestructures, Urbanisme i Habitatge. Diputació de Barcelona
Jordi Roca i Armengol, Direcció General de Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya
Joan Ganyet i Solé, Direcció General Arquitectura i Paisatge. Departament de Política Territorial i Obres Públiques. Generalitat de Catalunya
Lluís Comerón i Graupera, degà del COAC
- 16:25** **Presentació XXXIII Curset**
Carme Riu Canal, Arquitecte, Directora del Curset
- 16:30** **Introducció a l'origen del jardí**
Carmen Bonell Costa, Professora titular del Departament de Composició Arquitectònica de la UPC
- 17:15** **Reflexiones sobre la restauración de los jardines históricos**
Carmen Añón Feliú, Presidente de honor del Comité Científico Internacional de Paisajes Culturales ICOMOS_IFLA
- 18:00** **PAUSA-CAFÈ**
- 18:30** **Horts i Jardins de Mallorca, criteris per a la seva restauració i salvaguarda**
Jaume Llabrés Mulet, Investigador
- 19:15** **Jardines de Granada: algunos ejemplos de intervenciones**
Javier Gallego Roca, Arquitecto.
Catedrático Restauración Arquitectónica. Universidad de Granada
- 20:00** **PRECS I PREGUNTES**
- 20:45** **SOPAR a la Sala Noble de l'Edifici del Rellotge**
Diputació de Barcelona. C/ Compte Urgell 187. Barcelona

Divendres 17 de desembre

Sala d'Actes COAC. Plaça Nova 5. Barcelona

- 9:30** **Del original a la restauración. El Parc de la Ciutadella**
Enric Batlle i Durany, Doctor Arquitecto
- 10:15** **La Devesa, un parque. Del éxito a la indiferencia.**
Rosa Maria Cànovas Göller, Arquitecte.Cap de Patrimoni. Ajuntament de Girona
- 11:00** **PAUSA-CAFÈ**
- 11:30** **El trazado y la vegetación de los jardines históricos de Cataluña. Criterios y ejemplos de proyectos de restauración**
Francesc Navés Viñas, Doctor Arquitecto y Paisajista, Profesor titular ETSAB
- 12:00** **Restauration des Jardins de Versailles: Renaissance du Bosquet des Trois Fontaines (restitution des décors et rétablissement des effetes hydrauliques)**
Laurent Choffé, Ingénieur Agronome.
Adjoint de Pierre-André Lablaude, Architecte en chef des Monuments Historiques chargé de la restauration des Jardins de Versailles
- 12:45** **COL·LOQUI**
- 16:00** **Gartenkultur. Switzerland**
Guido Hager, Landscape Architect BSLA
- 16:45** **Alteración y conservación de materiales en zonas ajardinadas**
Màrius Vendrell Saz i Pilar Giráldez, Grup Patrimoni UB
- 17:15** **Restauro dei giardini della Reggia di Caserta**
Francesco Canestrini, Architetto
- 18:00** **PAUSA-CAFÈ**
- 18:30** **Il restauro del Giardino di Boboli**
Luigi Zangheri, professore. Università degli Studi di Firenze.
Dipartimento di Costruzioni e Restauro
- 19:15** **Patrimonio Nacional – Patrimonio verde**
Ángel Muñoz Rodríguez, Coordinador del Área de Jardines y Montes del Patrimonio Nacional
- 19:45** **La gestión externalizada de jardines históricos: el caso de Patrimonio Nacional**
José Luis Rodríguez Gamó, Gerente Obras y servicios de Jardinería y Forestales, CESPAS.A. Grupo Ferrovial
- 20:15** **COL·LOQUI**

Dissabte 18 de desembre

Sala d'Actes COAC. Plaça Nova 5. Barcelona

- 9:30** **De jardín privado a parque público. Continuidad y mantenimiento**
Raquel Lacuesta Contreras, Doctora en Història de l'Art. Cap de la Secció Tècnica d'Investigació, Catalogació i Difusió. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local. Diputació de Barcelona
- 10:15** **Revisitando Torreblanca**
Núria Ayala Prats, Arquitecto
Directora de proyectos OAB (Carlos Ferrater Partnership)
- 10:45** **El trasplantament d'arbres: una opció econòmica, sostenible i de futur**
Francesc Prat i Vilalta, T.E. explotacions forestals.
Gerent Jardineria i Vivers Sant Iscle, S.L.
- 11:00** **PAUSA-CAFÈ**
- 11:30** **Restauración y gestión de los parques y jardines históricos: la experiencia de Jean-Claude Nicolau Forestier y Nicolau Rubió i Tudurí en Barcelona**
Patrizia Falcone, Cap d'Àrea de Projectes i Obres.
Medi Ambient - Ajuntament de Barcelona
- 12:15** **Vegetación y restauración de jardines: Forestier-Rubió i Tudurí**
Lluís Abad García, Mestre jardiner
- 12:45** **El Viver de Can Borni en Collserola. Restauración de la obra de Rubió i Tudurí**
Alfred Fernández de la Reguera March, Arquitecto
- 13:15** **COL·LOQUI**
- 16:00** **La restauración del Jardín de San Telmo. Sevilla**
Teresa Gallizard, Ingeniera Agrónoma. Arquitectura Agronomia
- 16:30** **Trabajando con el tiempo: intervenciones en jardines patrimoniales**
Ana Luengo Añón, Doctora Arquitecta Paisajista
- 17:15** **Projeto de Recuperação e Valorização do Parque de Serralves 2001-2006. Portugal**
Victor Beiramar Diniz, Arquitecto paisajista.
Director Fundación Serralves
- 18:00** **PAUSA-CAFÈ**
- 18:30** **Restauration du jardin de Guévrekjan. Villa Noailles Hyères 1927. France**
Cécile Briolle et Jacques Repiquet, Architectes
- 19:15** **La Naturaleza del Patrimonio Paisajístico del Sitio Roberto Burle Marx. Brazil**
Roberio Dias, Director del Sitio Roberto Burle Marx
- 20:00** **COL·LOQUI**

Diumenge 19 de desembre

Matinal visites jardins Costa Brava

- 10:30** **Restauració dels jardins de Sta Clotilde, de Rubió i Tudurí**
Artur Bossy Lluch, Paisatgista. Fundador de ByBossy+Partners
Conferència: Casa Saladrigas. C/ Roig i Raventós 2. Blanes
- 11:30** **VISITA JARDINS DE STA CLOTILDE, DE RUBIÓ I TUDURÍ**
Artur Bossy Lluch, Paisatgista. Fundador de ByBossy+Partners
- 13:00** **VISITA JARDINS DE PINYA DE ROSA, DE DURAN I REINALS I JOAN MIRAMBELL**
Jaume Bertran, Botànic. Conservador del Jardí Pinya de Rosa

Jardines: del artificio a la restauración

En el XXXIII Curset de la AADIPA de este año 2010, queremos hacer una inmersión en el mundo de los jardines.

Según la Carta de Florencia de 1981 (máxima legislación en esta materia), se definen los jardines históricos como: “una composición arquitectónica y vegetal que desde el punto de vista de la historia o del arte, tiene un interés público y como tal está considerado como un monumento.”
La legislación catalana, española e internacional en materia de patrimonio incluye entre las figuras de máxima protección los jardines históricos.

Queremos hacer un repaso a la historia de las restauraciones realizadas en esta arquitectura singular, por eso trataremos de intervenciones realizadas en jardines de tipo islámico, de tipo francés, de tipo inglés, barrocos, neoclásicos, románticos, modernistas, cubistas y contemporáneos.

Sabemos que la restauración de un jardín es un proyecto interdisciplinario en el que intervienen muchos especialistas. Es por este motivo que queremos tener la visión de cada uno de ellos. Profesionales locales e internacionales nos explicarán sus experiencias en materias tan diversas como: historia, legislación, usos, botánica, agronomía, geología, iluminación, hidrología, mantenimiento, topografía, arquitectura mayor y menor...

Veremos como muchos jardines han pasado de tener un uso privado a un uso público. Debido a que se trata de obras efímeras, construidas con vegetación, que tiene un ciclo vital (nacen, crecen y mueren), comporta unas necesidades de mantenimiento y renovación constantes. Sabremos de la importancia de conocer los elementos compositivos de cada uno de los jardines: su relieve, el tipo de vegetación, el tema del agua (origen - reserva - distribución), los elementos escultóricos o arquitectónicos... para poder intervenir con criterio.

Conoceremos de qué herramientas disponemos para poderlos conservar, restaurar o ampliar, manteniendo su espíritu, la unidad espacial o conceptual del momento en que se crearon. Todo esto comporta una serie de problemáticas de muy diversa índole, que haran del Curset un lugar de debate entre los diferentes profesionales que intervienen. Querriamos que de todo ello se generasen soluciones para afrontar mejor los problemas que surgen a la hora de trabajar en un patrimonio tan frágil.

Carme Riu Canal, arquitecto

Directora del XXXIII Curset AADIPA

Jornadas Internacionales sobre la Intervención en el Patrimonio Arquitectónico